

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Ex parte 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

In Cap. Ex parte 9.

SUMMARI A.

1. Matrimonium an verbis de futuro contrahatur.
2. An his verbis, Juro vel Promitto, quod de cetero habebō te pro uxore & c.
3. An his, Non habebō aliam in uxorem nisi te?
4. An hac vel simili formulā, Volo tecum contrahere matrimonium, & c.
5. Verba ad intentionem proferentis redigenda: & intentio en unā colligenda.

Delarat hoc Cap. Summus Pont. verum inter eos matrimonium contractum intelligi, si vir & mulier juraverint, ab eo tempore se invicem pro conjugibus habituros, mutuaque fidem conjugalem servaturos. Nam tamen si verbi futuri temporis usi fuerint, tamen re ipsa præsens tempus includunt, ac consequenter erit matrimonium, quod solo consensu contrahitur, *can. Sufficit xxvii. q. 2. & c. Cum locum 14. h. 1.* Qui enim ex eo tempore, id est, præsentis tempore se habiturum aliquam in uxorem profectetur, necessarium in eam uti in uxorem consentit, ac proinde si idem respondeat mulier, aut saltem assentiatur, statim inter eos matrimonium nascitur: nam qui vult consequens (ut dicitur solet), tacite censetur voluisse & antecedens, sine quo illud consistere non potest, *c. Præterea 5. sup. De officio & potest. jud. deleg. c. l. 2. D. De jurisd. omni jud.*

Quare & his verbis, *Juro*, vel *Promitto* (nam in re juramentum necessarium non exigitur, quamvis textus noster illius meminerit) quod de cetero habebō te pro uxore, vel quod semper providebo tibi tamquam uxori, mulierque idem in se recipiat, recte matrimonium contractum intelligitur, per hunc text. & quæ tradunt hinc Panorm. & Heur. Bohic. Nam his verbis me obligans ad executionem matrimonii, videor de præsentis consentire in matrimonium. Secus verò, si absque adjectione hujusmodi temporis, utrimque promittatur, puta, *Habebō te in conjugem meam*, vel *Promitto quod te ducam in uxorem*: nam cum his verbis futurum tantummodò tempus contineatur, non potest ex iis colligi contractus matrimonii, qui præsentis consensu constat; sed dumtaxat sponsalia de futuro, sicut pulchre contra alios defendit Did. Covarr. in hunc lib. IV. Decretal. p. 1, cap. 4, §. 1.

Ubi & hanc quæstionem valde perplexam disputat, An scilicet ex his verbis, *Non habebō aliam in uxorem nisi te*, contractum matrimonium intelligatur, an verò sponsalia de futuro? Et rectissime dicit, neque matrimonium, neque sponsalia accipi posse: cum hic verborum sensus sit, ut, si contingat me accipere uxorem, non aliam quam te in uxorem habebō; ita quòd hæc promissio sit conditionalis. Quemadmodum si quis promittat, se non alienaturum domum suam extra familiam, aut si Imperator promittat, se non gesturum bellum hoc anno nisi contra Turcas: nec enim eo ipso promittitur, dum se alienaturum intra familiam, aut se gesturum bellum hoc anno contra Turcas: siquidem dictio (*nisi*) in hujusmodi orationibus posita resolvitur in conditionem: si alienaturus sum, non alienabo extra familiam. Item, si gesturus sum bellum, non geram, præterquam contra Turcas.

Similis controversia est de his contrahendi formulis: *Volo tecum contrahere matrimonium*, vel *Volo ducere in uxorem*: item *Volo te habere in uxorem*, vel *Volo te tenere in uxorem*. Verum prioribus duabus speciebus recte censent Dd. nostri in *c. Ex literis inf eod.* quòd sponsalia intelligantur, non matrimonium: posterioribus verò duabus matrimonium. Cujus diversitatis rationem hanc reddunt, quòd verbum (*volo*) adjunctum his, quæ alium actum desiderant, nihil perfectè disponat, sed sit incertum, sive cogitatio futura actus: veluti si dicam, *Volo eligere*, non enim sequitur, Ergo eligo, cum eligere actus per se sit. Item, *Volo relinquere*, *volo instituere hæredem*, *volo adire hæreditatem*, *volo scribere*: nec enim ideo relinquo, *instituo*, *adeo*, *scribo*, sed in his actu sive alia voluntate opus est. Quibus cum similes sint hæc duæ formulæ, *Volo tecum contrahere matrimonium*, *Volo te ducere in uxorem*, non continetur præsens matrimonii consensus, sed tantum voluntas contrahendi matrimonii, per text. in *c. Ex literis Silvani 10. h. 1. in verb. se juravit ducere in uxorem*. Sim verò verbum *Volo* nullum futurum actum respicit, tunc perfectam voluntatem designat, ut in his exemplis, *Volo istam rem*, per text. in *l. Aufidium 20. D. De optime leg.* item, *Volo hæres esse*, §. *penult. Instit. De hæred. qualis. & differ.* item *Volo Cadium mihi hæredem esse*, vel *volo hæredem meum dare*

dare centum Cato, l. Et edim. De legat. 1.
 In his enim & similibus, nulla alia voluntas vel
 actus expectatur, cum in se perfecta sit voluntas.
 Quare idem iudicium est de his formulis, Volo te
 habere in uxorem, vel, Volo te meam esse uxorem. De
 quibus futius Jacob. Meno. h. de arbit. iud. casu
 486. & Covari. sup. citato loco, Adde & Bald. in
 Auth. Et qui jurat num. 18, C. De bonis auctor. iud.
 possid.

¶ Atque hæc ita exaudienda sunt, nisi aliter de
 mente loquentis constet, à qua non est recedend-
 um, c. Tu nos 26. h. t. & l. Semper in stipulationib. 34
 D. De R. l. Non aliter 67, D. De legat. 3, quia verba
 quocumque modo prolata ad intentionem pro-
 ferentis redigenda sunt, c. Intelligentia 6, inf. De V.
 S. can. Humana aures xx. 1. q. 5, quæ quandoque de-
 prehenditur ex consuetudine ejus, qui loquitur,
 l. Si servus 53, §. fin. D. De legat. 1. & l. Nummis 75, De
 leg. 5, quandoque ex consuetudine regionis, in

qualoquens versatur, d. s. fin. d. l. Semper & c. Ex
 litteris 75, quandoque ex iis, quæ præcedunt,
 vel quæ sequuntur, d. s. fin. & l. Titia 134, §. item
 respondit D. De verbor. obl. & l. Nummis, alia à sig-
 nificatione verborum non recedatur, d. l. Non ali-
 ter. Et hæc ita obtinent quoad forum exterius:
 nam quoad forum interius sive conscientie, rei
 veritas semper ex intentione aestimatur, per text.
 in d. c. Tu nos. A qua interdum cogitur iudex re-
 cedere, quando ipsi de intentione non constat,
 cum de occultis iudicare non possit, c. unico §. por-
 ro sup. Vt Ecclesiastica beneficia sine diminut. conf. & can.
 Erubescant dist. 32, Quod sit, ut quandoque iudex
 pronuntiet ibi esse matrimonium, ubi reverà non
 est, propter defectum consensus interioris, de
 quo tamquam de occulto non iudicari, & e con-
 verso ibi non esse matrimonium, ubi reverà sub-
 est, ob eandem rationem.

In Cap. Ex litteris Silvani 10.

SUMMARIJA.

1. Jurato promittens se ducturum aliquam in uxorem
 an ad hoc compelli possit?
2. Sponsalium renuntiatio permessa jure civili, non a-
 ctiam Canonico
3. Ex sponsalibus nascitur utrimque obligatio ad con-
 trahendum matrimonium.
4. Cur obligatio hæc sit præcisã.
5. Prohibetur quis etiam jurato promittens compelli, u-
 bi causa subest.
6. Quæ sit rationabilis causa.
7. Ecclesia tolerat quandoque minus malum ad evitan-
 dum majus.

Omissã facti specie, brevitatis causã, deci-
 dit hoc Cap. Summus Pont. eum, qui ju-
 ratò promissit, se ducturum aliquam in u-
 xorem, monendum esse, & si nõ acquieverit mo-
 nitioni, Ecclesiasticã censurã, videlicet per ex-
 communicationem compellendum esse ad ma-
 trimonium contrahendum, nisi tamen rationa-
 bilis causã sit, & cur compelli non debeat.

Huic videtur ob stare textus in cap. Requisivit
 17, h. t. quo quidem moneri jubetur mulier, quæ
 jurata promissit se nupturam alteri, non tamen
 compelli. Ratione hæc additã, quòd libera de-
 beant esse matrimonia, & coactiones soleant fre-

quentius habere difficiles exitus.

Antequam verò hæc loca inter se conciliantur,
 præmittendum est, quòd de jure civili permis-
 sum sit sponso vel sponsæ impunè renuntiare
 sponsalibus, l. 1, C. De sponsalib. præterquam si
 archæ intervenerint, quæ duplicatè à renuntian-
 te restituantur, l. fin. C. eod. tit. sicut ad Gemmar. 9
 in eod. latius a me explicabitur. Aliter verò ob-
 tinet de jure Canonico, eo enim hæc renuntiatio
 unius, invito altero, prohibita est, per text. in c. De
 illis §. mulier & ibi Gl. inf. De desponsat. impub. & textus
 hic. Quippe studiosè agendum est, ut ea, quæ
 promittuntur, opere compleantur, inquit textus
 in c. 3, sup. De pactis. Ut hinc quoque ex nudo pa-
 cto nascatur actio de jure Canonico, ex communi
 Dd. sententia, etiam quoad forum civile, propter
 peccatum, quod violans fidem alteri à se datam
 incurrit, de quo futius Dd. nostri & nos in c. 1, sup.
 De pactis.

Sed ad sponsalia regrediamur. Ex his igitur
 inter sponsum & sponsam obligatio nascitur, ut
 ad contrahendum matrimonium per iudicem
 Ecclesiasticum constringi possint. Neque inter-
 est, simplicia sponsalia sint, an jurata, d. §. mulier,
 & per hunc text. nostr. usque aded, licet quis post
 sponsalia simpliciter contracta, alia rursus inierit
 cum alia muliere etiam jurata, nihilominus enim
 prioribus insistere cogitur, ex Lun. & Pan. senten-
 tia